

Ta inte TV-kvällens Shogun för allvarligt

Bondehuvuden faller för att chocka tittarna

Samurajerna var Japans riddare. Han skulle värna de svaga vara moraliskt högtstående, modig och ärlig. Han hade makt — men också ansvar.

Så när samurajerna i TV-serien Shogun hugger huvuden av värmlösa bönder, är det mest för att chocka den västerländska publiken.

Tv Shogun är gjord för västerlänningar. I Japan har den inte blivit populär — den har också beskyllts för åtskilliga felaktigheter.

När vi ser på John Blackthorne är det oss själva vi ser i en främmande värld med obegripliga seder, säger Tom Wallenström som översatt serien till svenska.

Han är inte imponerad. Han tycker att den bild som ges av Japan är alltför amerikansk.

John Blackthorne hette egentligen William Adams. Han blev mycket riktigt skeppsbruten i Japan år 1600 och sedan rådgivare hos shogunen, som var Japans verkliga härskare.

Brytningstid

Denna tid var en brytningstid för Japan. Olika länsmyndigheter stred om makten efter att Hideyoshi, Japans Gustav Vasa, dött 1598.

Tokugawa Ieyasu vann, till all lycka för engelsmannen Adams. Därefter behöll Tokugawa-släkten makten ända till 1868. Det var då kejsaren återtog makten, samurajerna förbjöds och Japan öppnades för västerlandet efter ca 250 år av nästan total isolering. Allt det här kan genomsnittsjapanen på sina fem fingrar. Historien lever i Japan.

Kanske äre det därför den ame-

rikanske filmen som Blackthorne och shogunen tagits emot med en axelryckning.

— Den blev inte alls populär, säger Tamura Rijosaku som är Japans kulturattaché i Sverige. Många har reagerat över allt våld i TV-serien. Visserligen fanns det mycket våld i Japan då — men här får man intrycket att japanerna är ett grymt folk.

— Många är rädda för att västerlänningarna kommer att misstolka vår kultur.

Att det är så mycket våld tror Tamura beror på att Shogun är gjord av amerikaner för amerikaner.

— Men, säger han, det är ju underhållning. Så man ska väl inte ta det så allvarligt.

Det finns också felaktigheter. Mariko kan inte ha hetat så. Det är ett namn som inte fanns före 1900-talet.

Och ta harakiri. I varje avsnitt är det alltid någon som sticker kniven i magen och tar sitt liv.

— Den mest normala formen av harakiri — eller seppuku som det också kallas — är inte så plågsam, säger Tom Wallenström.

— Så fort han stuckit kniven mot magen står en medhjälpare bakom och hugger av ens huvud med ett svärd. Man hinner knapptrippa sig.

(Alla lyckas inte så bra. Den storejapanske författaren Mishima Yukio försökte göra en statskupp 1970, misslyckades och begick harakiri. Men hans medhjälpare hade inte TV-samurajernas finess och var tvungen att stå och hugga med svärdet som med en yxa en bra stund innan Mishima dog.)

Samurajerna var krigarklassen som utgjorde ungefär sex procent av befolkningen. Ovanför den stod bara kejsaren, men han och hans hov hade bara symbolisk makt och inte särskilt mycket pengar.

Därunder stod bönderna, den stora majoriteten av befolkningen. De var till stora delar självständiga och helt skilda från samurajerna.

Tvingades betala

De tvingades visserligen betala stora delar av skördarna till läns-herren — daimyon — men var i övrigt friare än de flesta andra länders bönder vid den tiden.

De hade inte krigarideal. De begick inte harakiri. De var romantiska och gifte sig med vem de ville.

De var den stora majoriteten av Japans folk, men är bara biroller i TV-serien.

När Japan enades och fick sin långa fred år 1603, började en utveckling mot motsatta förhållanden.

Samurajerna blev byråkrater. De administrerade landet och flyttade in i städer. De gjorde konfucianismen till statsfilosofi: den gick i huvudsak ut på att man ska lyda och vörda sina herrar.

Idealen sparades

På så sätt spreds samurajernas ideal till bönderna. — Och i dag är det ute på landsbygden som de gamla idealen lever starkast, säger Tom Wallenström. Dagens nuvarande härskare, som till stor del stammar från samurajklassen, har inte mycket kvar av dem.

Bönderna kom närmast efter samurajerna i den tidens sociala hierarki. Därefter kom hantverkarna och längst ner köpmännen.

Den långa freden blev en trist tid för många samurajer: de drabbades helt enkelt av arbetslöshet. Många blev friställda. Och en samuraj utan att tjäna var inte ens samuraj — han kallades ronin och blev ett växande problem på 1700-talet.

Det är dessa arbetslösa samurajer som ofta stå modell i Akira Kurosawas filmer: de frilansar åt olika grupper som behöver krigare och är hjältarna framför andra.

— I Kurosawas filmer får man på ett helt annat sätt än i Shogun en autentisk bild av det japanska samhället för säger intendent Per-Olof Leijon på Östasiatiska museet i Stockholm. Se till exempel hur kvinnorna skildras. Hos Kurosawa spelar de sina vanliga roller i samhället — i Shogun är de typiska västerländska könobjekt.

På Östasiatiska museet har man efter den senaste tidens japanska TV-filmer — såväl Kurosawa som Shogun — märkt ett starkt ökat intresse för Japan. Det kommer förfrågningar på utställningar om samurajer och svärd, och kanske blir det ett Japanprogram under sportlovet.

Så infriars sakt och förhoppningar som Toshiro Mifune — Japans största skådespelare och Taranaga i TV i kväll — uttryckt: att Shogun ska öka västvärldens intresse för Japans kultur.

Men Tom Wallenström säger:

— Det verkar som om varje generation måste lära sig Japan på nytt. På så sätt samlas inte kunskapen. Västerlandet har "upp-täckt" Japan gång på gång, och med samma förundran, ända sedan 1500-talet.

MATS CARLBOM

Skådespelaren Toshiro Mifune är sinnebilden av den japanske samurajen med hårknuten, sidenkläderna och svärderna.

Foto: ÖSTASIATISKA MUSEET

Japanska svärdet

Stål på stål ger skärpan

Samurajernas mest uppmärksammade vapen är svärdet. Men också pilbågen användes flitigt av denna krigarklass, inte minst under den period när de slogs från hästryggen.

Det japanska svärdet är ändå det vapen som intimast förknippas med samurajerna, och det intar dessutom en särställning bland blankvapen i hela världen. Det japanska svärdet — samurajens själ — är numera ett konstföremål på grund av sin höga kvalitet och konstnärliga utsmyckning.

Samurajsvärdet som vapen var fulländat — det användes från 7-800-talet fram till andra världskriget. Samurajerna i TV-serien "Shogun" bär och använder sina svärd på ett trovärdigt sätt. Det säger Lars Erik Bergfeldt, en av Östasiatiska museets anlitade experter på området.

Som Morakniv

Svärdet är tillverkat som en Morakniv — med stål-inuti och hårt utanpå, säger han. Svärdets klinga består av flera lager stål av olika hårdhetsgrad, som ger både hårdhet, skärpa och seghet.

De tidigaste svärderna vara raka och eneggade. De första böjda svärderna kom på 7-800-talet, och har sedan dess behållit sin form.

Däremot har längden varierat. När samurajerna under en period stred till häst bars svärdet i en balja som hängde från bältet i band med eggen riktad nedåt. Svärdet kallades "tachi".

Från mitten av 1400-talet började svärderna bäras instuckna i skärpet med eggen uppåt. Svärdet bärs ofta i par — ett längre och ett kortare. Till "tachi" bärs gärna en dolk "katana" och "wakisashi" kallas de svärd som bärs instuckna i skärpet.

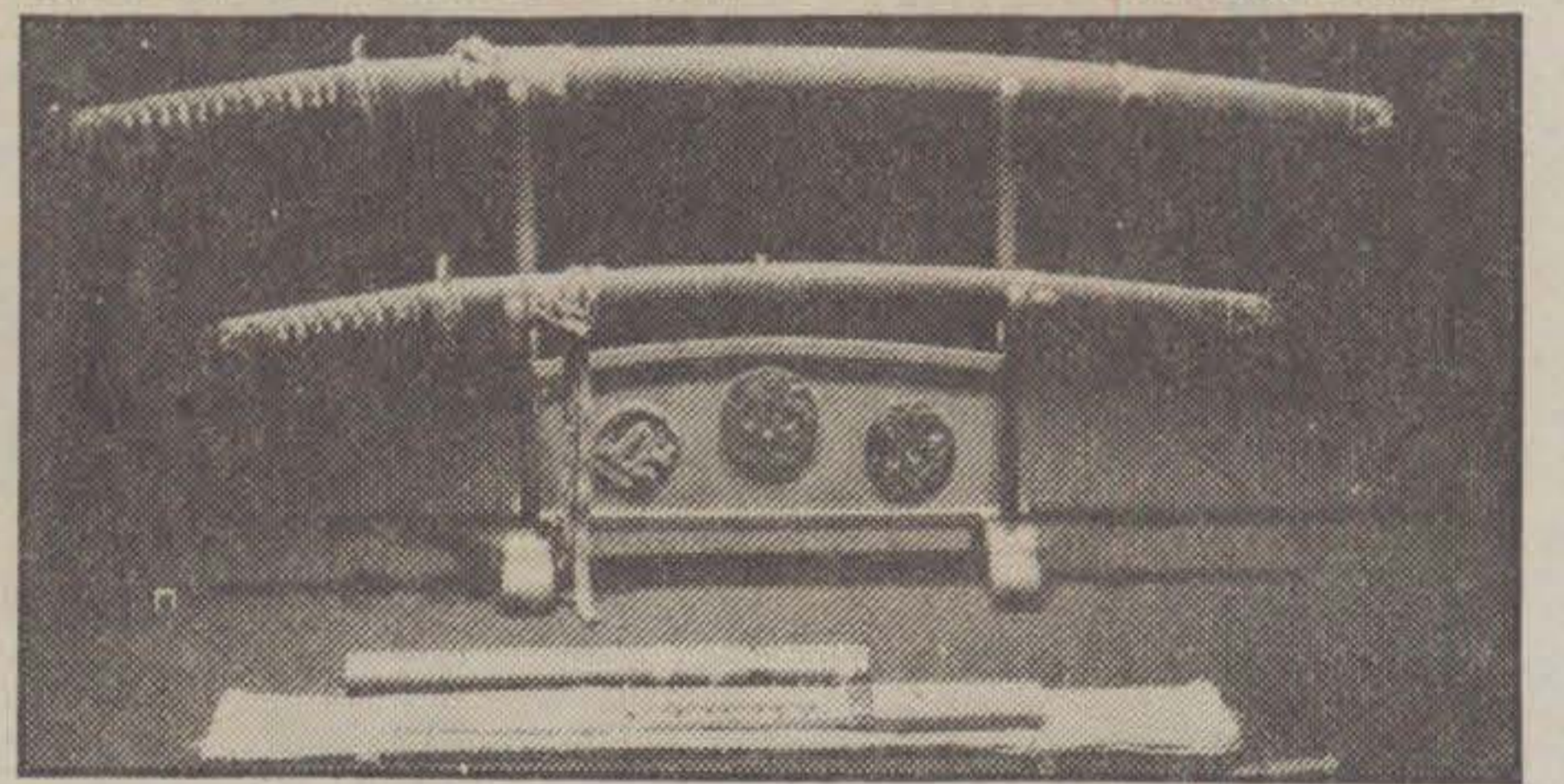
Bambukäppar

Bärs dessa två svärd i par kallas de "daisho". Vid besök i hemmet lämnades ett svärd (katana) utanför huset, medan det andra svärdet (wakisashi) placerades bredvid ägaren på golvet under besöket. Svärdet "katana" placerades i ett särskilt ställ, "katana-drake", med fästet till vänster och med eggen uppåt.

En av de moderna budosporterna, "kendo", kan hänföras till den teknik som användes i strid med svärd. I stället för svärd används bambukäppar i kendo.

"Jai" heter den teknik som handlar om konsten att dra ett svärd och utföra ett hugg. Ofta vann den samuraj som träffade först med svärdet. Första hugget riktades mot huvudet på motståndaren. Blodet från huggsåret rann ned i ögonen och förblindade motståndaren, som dödades med nästa hugg.

ANDERS ÖHMAN

De två svärd tillsammans kallas daisho. De bärs tillsammans — och bara av samurajer.

TRANÅSPÄLSAR FLYTTNINGSSÅLT REA

Vi flyttar till nya lokaler och därför säljer vi ut vårt lager till starkt reducerade priser.

Helmink .....fr 16.800:-	Varg .....fr 6.900:-
Minkbit .....fr 3.975:-	Sjubb .....fr 7.400:-
Bisam 4.475:-	Nutria .....fr 3.975:-
Gotlandsfår 3.975:-	Herrpälsar .....fr 995:-
Pälsjackor .....fr 995:-	

Vi tar din gamla päls i inbyte vid köp av ny päls.

Reparationer och ändringar utföres.

SECONDHAND-AVDELNING pälsar från 200:-

SÖNDAGSÖPPET 12—16
Öppettider: Vardag 9.30—18.00
Lördag 9.30—14.00 Söndag 12.00—16.00

APELIN

Apelbergsgatan 58 Stockholm 08-20 88 21

MÖBELAFFÄR UPPHÖR! EFTER 20 ÅR

TOTAL UTFÖRSÄLJNING

ALLT SKALL BORT!!

UPP TILL 50% RABATT

ÖPPET: Vard. 10—18
Lörd. 10—16
Sönd. 11—16

HÖRNSOFFA Förr 5.900:- 3.990:-	SÄNGAR 90, 105, 120, 140 cm .....fr 790:-	• KRISTALL-KRONOR
SNURRFÄTÖLJ Förr 990:- 670:-	WILTONMATTOR Alla storl. Prisex. 240 x 340 cm 995:-	• ROKOKO-MÖBLER
ORIENTMATTOR KINA - BOCHARA		• PELARBORD

SÖNDAGSÖPPET 11—16

FORSMANS

MÖBLER BREDÅNGS CENTRUM T-BREDÅNG

DEN LILLA LIMOUSINEN.

Den har eleganta linjer med egen karaktär som skiljer den från klasskamraterna. Den har små yttermått men är avsevärt generösare med innerutrymmen än de flesta.

Invändigt skiljer den sig ännu mer. Den yttre elegansen matchas med en sällsynt ombonad och bekväm interiör. Knap: par och reglage har något gediget över sig, utrustningen är väl tilltagen. Självklart har den eluppvärmda framstolar med justerbara svankstöd och nackskydd. Det delade baksätet med mittarmstöd och fällbart ryggstöd gör den också praktisk. Nästan som en combi-coupé.

När motorn spinner igång och Du mjukt sjunker in i den ombonade komforten kommer en alldeles speciell känsla att spridas genom kroppen. Limousine-känslan. Och som det anstår bilar av det här slaget så är lyxen inte extra utan standard.

Bilen heter Ford Orion. Vi kallar den för "Den Lilla Limousinen".

Provkör så förstår Du varför.

Bränsledeklaration vid blandad körning: 0,79 (5-axl) — 0,91 (Automat) l/mil. Bränslekostnad 1,500 mil: 4,870—5,610 kr. (1/7-83). Motor: 1,6 liter 79 hk/58 kW DIN. Framhjulsdrift. Förmånsklassning: II.

FORD ORION